

A TŐKE SZABAD MOZGÁSA

A tőke szabad mozgása az uniós egységes piac négy alapvető szabadságának egyike. A tőke szabad mozgása nemcsak a legújabb, hanem – mivel egyedülálló módon harmadik országokra is kiterjed – a legszélesebb körű alapvető szabadság is. A tőkeáramlásokat fokozatosan liberalizálták. A Maastrichti Szerződés (1992) rendelkezik a tagállamok, valamint a tagállamok és harmadik országok közötti tőkemozgásokra és fizetési műveletekre vonatkozó korlátozások felszámolásáról. Az elv közvetlen hatályú, azaz nem igényel további jogszabályokat sem uniós, sem tagállami szinten.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 63–66. cikke.

CÉLKITŰZÉSEK

A tagállamok, valamint a tagállamok és harmadik országok közötti tőkemozgás mindenféle korlátozását meg kell szüntetni, bizonyos körülmények között azonban kivételt lehet tenni. A tőke szabad mozgása támogatja az egységes piacot és kiegészíti a másik három szabadságot. A gazdasági fejlődést is ösztönzi azáltal, hogy lehetővé teszi a hatékony tőkebefektetést és előmozdítja az euró mint nemzetközi valuta használatát, hozzájárulva ezzel az EU globális szereplőként való fellépéséhez. Ez a gazdasági és monetáris unió (GMU) fejlődése és az euró bevezetése szempontjából is nélkülözhetetlen volt.

EREDMÉNYEK

A. Kezdeti próbálkozások (az egységes piac előtt)

Az első közösségi intézkedések hatálya korlátozott volt. A Római Szerződés (1957) azt írta elő, hogy tagállamoknak a korlátozásokat csak a közös piac működéséhez szükséges mértékben kell eltörölniük. Az 1960-as, 1962-ben módosított első tőkepiaci irányelv^[1] felszámolt bizonyos típusú kereskedelmi és a magántőke mozgását érintő korlátozásokat, például az ingatlanvásárlásokkal, a kereskedelmi ügyletek rövid- vagy középtávú hitelezésével és a tőzsdén forgalmazott értékpapírok vásárlásával kapcsolatosan. A tagállamok közül néhányan (például Németország, az Egyesült Királyság és a Benelux államok) továbbléptek, és egyoldalú nemzeti intézkedéseket

[1]EGK Tanács: A szerződés 67. cikkének végrehajtásáról szóló első irányelv, HL 43., 1960. július 12., 921. o.

vezettek be, ezáltal gyakorlatilag minden korlátozást megszüntettek a tőke mozgásokra vonatkozóan. 1972-ben ezt a nemzetközi tőkeáramlásokról szóló újabb irányelv^[2] követte.

B. További előrelépések és általános liberalizáció az egységes piac érdekében

Az 1960-ban elkezdett liberalizáció csak az egységes piac elindításakor folytatódott (1993. január 1.). Az első tőkepiaci irányelv 1985-ös és 1986-os módosításai többek között a kereskedelmi ügyletek hosszú távú hitelezése és a tőzsdén kívül forgalmazott értékpapírok terén lendítették előre a liberalizációt.

Az egységes piac megvalósítására, a GMU létrehozására, valamint az euró tervezett bevezetésére tekintettel 1988-ban egy tanácsi irányelv^[3] teljes mértékben liberalizálta a tőke mozgásokat, és 1990. július 1-jei hatállyal a tőke mozgásra vonatkozó minden, még fennálló korlátozást megszüntetett a tagállamok lakosai között.

C. A végleges rendszer

1. Alapelv

Az 1994-ben hatályba lépett Maastrichti Szerződés a szerződésben meghatározott szabadságok egyikeként bevezette a tőke szabad mozgását. Ma az EUMSZ 63. cikke a tagállamok közötti, valamint a tagállamok és harmadik országok közötti tőke mozgásra és fizetési műveletekre vonatkozó minden korlátozást megtilt. Az Európai Unió Bíróságának feladata a tőke szabad mozgásához kapcsolódó rendelkezések értelmezése, és a területnek nagy kiterjedésű az esetjoga. Azokban az esetekben, amikor a tagállamok indokolatlanul korlátozzák a tőke szabad mozgását, az EUMSZ 258-260. cikke szerinti szokásos kötelezettségszegési eljárást kell alkalmazni.

2. Kivételek és indokolt korlátozások

A kivételek nagyrészt harmadik országokkal kapcsolatos tőke mozgásokra korlátozódnak (EUMSZ 64. cikke). Azon lehetőségén túl, hogy a tagállamok fenntarthatnak a közvetlen befektetésekre és bizonyos egyéb ügyletekre vonatkozó, egy adott időpontban már létező korlátozásokat, a Tanács az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően egyhangúlag olyan intézkedéseket is elfogadhat, amelyek visszalépést jelentenek a harmadik országokkal kapcsolatos tőke mozgások liberalizációjában. A Tanács és az Európai Parlament emellett jogszabályokat fogadhat el a közvetlen befektetéssel, a letelepedéssel, a pénzügyi szolgáltatások nyújtásával vagy értékpapírok tőkepiacokra történő bevezetésével kapcsolatban. Az EUMSZ 66. cikke a harmadik országokkal szembeni védintézkedésekkel foglalkozik, melyek hat hónapos időszakra korlátozódnak.

A tőke mozgással kapcsolatos – ideértve az Unión belüli tőke mozgásokat – egyedüli indokolt általános korlátozásokat, az EUMSZ 65. cikke rögzíti, és ezek a következők: i. a nemzeti jog megsértésének megakadályozására irányuló intézkedések, különösen az adózás és a pénzügyi szolgáltatások prudenciális felügyelete terén; ii. a tőke mozgások igazgatási vagy statisztikai célú bejelentésére vonatkozó eljárások; és

[2]A nemzetközi tőkeáramlások szabályozásáról és azok belföldi fizetőképességre gyakorolt nemkívánatos hatásainak semlegesítéséről szóló, 1972. március 21-i 72/156/EGK tanácsi irányelv, HL L 91., 1972.4.18., 13. o.

[3]A Szerződés 67. cikkének végrehajtásáról szóló, 1988. június 24-i 88/361/EKG tanácsi irányelv, HL L 178., 1988.7.8., 5. o.

iii. a közrend vagy a közbiztonság által indokolt intézkedések. Ez utóbbira hivatkoztak az euróövezeti válság során, amikor 2013-ban Ciprus és 2015-ben Görögország kénytelen volt tőkekorlátozásokat bevezetni a tőke ellenőrizhetetlen kiáramlásának megakadályozása érdekében. Míg Ciprus 2015-ben megszüntetett minden még fennálló tőkekorlátozást, Görögország továbbra is fenntartja azokat, bár enyhített rajtuk.

Az EUMSZ 144. cikke lehetővé teszi, hogy a fizetési mérlegre vonatkozó segítségnyújtási programok keretében a fizetési mérleggel kapcsolatos védintézkedéseket hozzanak, amikor a belső piac működése veszélyben van, vagy hirtelen válsághelyzet alakul ki. E védzáradék csak az euróövezeten kívüli tagállamok esetében alkalmazható.

Végül, az EUMSZ 75. és 215. cikke értelmében a terrorizmus megelőzése és leküzdése érdekében vagy a közös kül- és biztonságpolitika keretében hozott határozatok alapján pénzügyi szankciókat lehet bevezetni.

3. Fizetési műveletek

Az EUMSZ 63. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „tilos a tagállamok, valamint a tagállamok és harmadik országok közötti fizetési műveletekre vonatkozó minden korlátozás”.

2001-ben elfogadtak egy rendeletet a belföldi és a határokon átnyúló fizetések költségeinek harmonizálására az euróövezeten belül. E rendelet 2009-ben hatályát veszítette és egy másik jogszabály^[4] váltotta fel.

A fizetési szolgáltatásokról szóló irányelv^[5] szolgált jogalapul a valamennyi uniós fizetési szolgáltatásra alkalmazandó szabályok kialakításához, hogy a határokon átnyúló fizetések olyan egyszerűvé, hatékonyá és biztonságossá váljanak, mint amilyenek a „nemzeti” fizetések a tagállamokon belül, valamint hogy a nagyobb verseny révén nőjön a hatékonyság és csökkenjenek a költségek azáltal, hogy új belépők számára is megnyitják a pénzforgalmi piacokat. A fizetési szolgáltatásokról szóló irányelv meghatározta az európai banki és fizetési ágazat kezdeményezéséhez, az egységes eurófizetési térséghez (SEPA) szükséges keretet. A SEPA-eszközök rendelkezésre álltak, de azokat 2010 végéig nem nagyon használták. Ezért 2012-ben elfogadtak egy rendeletet^[6], amely az egész EU-ban alkalmazandó végső határidőket tűzött ki a régi nemzeti átutalásoknak és beszedéseknek az új SEPA-eszközökkel való kiváltására. 2015-ben a társjogalkotók elfogadták a fizetési szolgáltatásokról szóló felülvizsgált irányelvet^[7], amely hatályon kívül helyezte a korábbi irányelvet. Az

[4]Az Európai Parlament és a Tanács 924/2009/EK rendelete (2009. szeptember 16.) a Közösségben történő határokon átnyúló fizetésekről és a 2560/2001/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 266., 2009.10.9., 11. o.

[5]Az Európai Parlament és a Tanács 2007/64/EK irányelve (2007. november 13.) a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról és a 97/7/EK, a 2002/65/EK, a 2005/60/EK és a 2006/48/EK irányelv módosításáról és a 97/5/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 319., 2007.12.5., 1. o.

[6]Az Európai Parlament és a Tanács 260/2012/EU rendelete (2012. március 14.) az euroátutalások és -beszedések technikai és üzleti követelményeinek megállapításáról és a 924/2009/EK rendelet módosításáról, HL L 94., 2012.3.30., 22. o.

[7]Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2366 irányelve (2015. november 25.) a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról és a 2002/65/EK, a 2009/110/EK és a 2013/36/EU irányelv és a 1093/2010/EU rendelet módosításáról, valamint a 2007/64/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 337., 2015.12.23., 35. o.

új irányelv fokozza az átláthatóságot és a fogyasztók védelmét és hozzáigazítja a szabályokat az innovatív pénzforgalmi szolgáltatásokhoz, beleértve az internetes és mobilfizetést is. Az irányelv 2016. január 12-én lépett hatályba, és 2018. január 13-ától kell alkalmazni.

D. További fejlemények

A tőkeáramlás Unióban való liberalizálása terén elért előrelépések ellenére a tőkepiacok nagy mértékben széttöredezettek maradtak. A Bizottság 2015 szeptemberében az európai beruházási tervre építve elindította kiemelt kezdeményezését: [a tőkepiaci uniót](#). Ez számos olyan intézkedést tartalmaz, amelynek célja, hogy 2019-ig létrejőjön egy valóban integrált egységes tőkepiac. A tőkepiaci unió cselekvési tervének [félidős felülvizsgálatát](#) 2017 júniusában tették közzé. Emellett a Bizottság és a tagállamok jelenleg is dolgoznak a határokon átnyúló befektetések előtt álló azon akadályok megszüntetésén, amelyek nemzeti hatáskörbe tartoznak. E kérdéskör vizsgálatára létrehozták a tőke szabad mozgásának akadályait foglalkozó szakértői csoportot. 2017 márciusában a szakértői csoport munkájának nyomán a Bizottság közzétett egy [jelentést](#), amely felvázolja a helyzetet a tagállamokban. 2019 márciusában a Bizottság kiadta a „Tőkepiaci unió: az erős gazdasági és monetáris uniót szolgáló egységes tőkepiac megteremtése terén elért eredmények” című [közleményét](#).

A Bizottság továbbra is dolgozik azon, hogy felszámolja az EU-n belül még létező kétoldalú beruházási megállapodásokat, amelyek közül sok már a legutóbbi bővítési köröket megelőzően is megvolt. E tagállamok közötti megállapodások a Bizottság véleménye szerint akadályozzák az egységes piacot, mivel ellentétesek az uniós jogi kerettel, és át is fedik azt. Például a kétoldalú beruházási megállapodásokban szereplő választottbírói mechanizmusok kizárják a nemzeti bíróságokat és az Európai Unió Bíróságát is, megakadályozva az uniós jog alkalmazását. A kétoldalú beruházási megállapodások azt is eredményezhetik, hogy az EU-n belül kétoldalú beruházási megállapodásokat kötő egyes tagállamok befektetői kedvezőbb bánásmódban részesülnek. A Bizottság emellett évente közzétesz [jelentéseket és tanulmányokat](#) az EU-n belüli és a globális tőkeáramlásokról.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A Parlament határozottan támogatja az arra irányuló erőfeszítéseket, hogy ösztönözzék a tőke mozgások liberalizációját. Azonban úgy véli, hogy e liberalizációnak magasabb szintűnek kell lennie az Unión belül, mint az Unió és a világ többi része között, biztosítva, hogy az európai megtakarításokat elsősorban Európában fektessék be. Rámutat továbbá, hogy az egységes európai pénzügyi piac létrehozása érdekében a tőke liberalizációját a pénzügyi szolgáltatások teljes körű liberalizálásával és az adójog harmonizálásával kell alátámasztani. A Parlament politikai nyomásának tudható be, hogy a Bizottság útjára tudta indítani a belföldi és határokon átnyúló fizetések harmonizálásáról szóló jogszabályt.

A Parlament támogatta a tőkepiaci unió megvalósítását. Elfogadott egy [állásfoglalást](#), amely hangsúlyozta, hogy a tőke Unión belüli elosztásának javítása érdekében a piaci résztvevők számára egyenlő versenyfeltételeket kell biztosítani. Az állásfoglalás

felszólított a határon átnyúló finanszírozás meglévő akadályainak felszámolására, különösen a kkv-k esetében, és arra, hogy az Európai Értékpapír-piaci Felügyeleti Hatóság (ESMA) vállaljon nagyobb szerepet a felügyeleti konvergencia javításában. 2019 áprilisában a Parlament számos olyan [jogalkotási aktust](#) fogadott el, amelyek a tőkepiaci unió építőköveinek számítanak.

Dražen Rakić / Denitza Dessimirova
04/2019

